

הוכן ע"י כולל עיון הדף

ת.ד. 43087, הר נוף, ירושלים • מיקוד 91430

טל/פקס 6515004 (אחה"צ) daf@dafyomi.co.il

ערכין דף ל.

מהו החילוק בין מוכר שדהו בשנת היובל למקדש אחותו לענין המעות?

מקדש אחותו	מוכר שדהו בשנת היובל	
המעות חוזרים למקדש	המעות של מוכר	לרב ¹
המעות מתנה למתקדשת	המעות חוזרות ללוקח	לשמואל ²

לרבי, המוכר שדה אחוזה לראובן, והלך ראובן ומכרה לשמעון, מה הדין, ומנין?

מנין	עם מי מחשב המוכר? ובכמה?	
דכתיב (ויקרא כה: כז): "לאיש אשר מכר לו" ³	עם ראובן - במנה	כשמכר לראובן במנה - ומכרה ראובן לשמעון במאתים
דכתיב (שם): "לאיש" - לאיש אשר בתוכה ⁴	עם שמעון - במנה	כשמכרה לראובן במאתים - ומכרה ראובן לשמעון במנה

לרבי דוסתאי, המוכר שדה אחוזה לראובן והשביחה השדה או הכסיפה, בכמה היא נפדית?

מנין?	בכמה?	
דכתיב (שם): "והשיב את העודף" - העודף שבידו ⁵	במנה	מכרה במנה - והשביחה ושוה מאתים
דכתיב (שם): "והשיב את העודף" - העודף שבקרקע ⁶	במנה	מכר במאתים - והכסיפה ושוה מנה

¹ המוכר בשנת היובל עצמה ס"ל לרב שחל המכר, ולכך המעות של מוכר. אולם לגבי קידושין כיון שלא חלו הקידושין - חוזרים המעות למקדש, (ומה שנתן לה המעות הוא בתורת פקדון - שרצה שתשמור לו עליהם וחשש שלא תסכים, לכן עשה באופן זה).

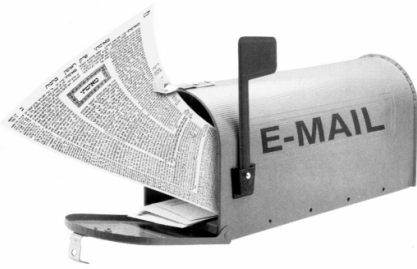
² ושמואל ס"ל להיפך, דגבי מכר בשנת היובל, כיון שלא חל המכר המעות חוזרות לקונה, אולם לגבי מקדש אחותו כיון שאדם יודע שאי אפשר לקדש לאחותו גמר ונתן לה לשם מתנה. אבל במכירת שדה בשנת היובל שאין בני אדם בקיאים כל כך בדינה, אי אפשר לומר "אדם יודע ששדה אינה נמכרת ביובל וגמר ונתן לשם מתנה" - תוס' ד"ה דלמא.

³ דהיינו שהבעלים מחשבים עם ראובן שקנה במאתים את השדה, ונותנים לו מנה כפי איך שהם קנו ממנו וגואלים את השדה מיד שמעון.

⁴ פי', דאם היה הדין שתמיד אנו מחשבים עם האיש אשר מכר לו, היה הכתוב אומר "והשיב וגו' לאשר מכר לו" ותיבת "לאיש" מיותר, אלא דאתא למימר שפעמים נותן לאיש אשר בתוכה - דהיינו שמעון, וכגון שמכרה לראובן במאתים וראובן מכר לשמעון במנה, שאז מחשבים הבעלים עם שמעון לקולא. ומבואר שתמיד אזלינן לקולא למוכר הבא לגאול, ובגמ' יליף מנין.

⁵ פי', שמנכים את העודף מהמעות שקיבל המוכר, אבל לא ממעות שלא קיבל, ולכך אנחנו מחשבים לפי המנה שהיתה שוה קודם שהשביחה, ומזה המנה ישיב לו העודף לפי השנים שנשארו עדיין עד היובל.

⁶ פי', שמשערים את העודף כפי השווי של הקרקע - דהיינו מה ששוה הקרקע עתה. וכיון שהכסיפה הקרקע ואינה שוה עתה אלא מנה, דנים לפי מה ששוה עתה ומחסרים את השנים שאכל - ונותן לו את העודף. ומה שאנו דורשים ב' דרשות מ"העודף", משום שאין הכרע בפסוק, ואפשר לדרוש כך ואפשר לדרוש כך - ולכן דרשינן לשניהם.

הוכן ע"י כולל עיון הדף

ת.ד. 43087, הר נוף, ירושלים • מיקוד 91430

טל/פקס 6515004 (אחה"צ) daf@dafyomi.co.il

ערכין דף ל.

לרבי ולרבי דוסתאי דלעיל, מה הדין באופנים דלהלן? [תוד"ה איכא].

אליבא דר' דוסתאי	אליבא דרבי	
מחשב עם מי שירצה - במאתים ¹	מחשב עם שמעון - במנה ²	מכרה לראובן במאתים וראובן מכר לשמעון במנה, ונתיקרה ביד השני למאתים
מחשב עם ראובן - במנה ³	מחשב עם ראובן - במאתים ⁴	(תוס') מכרה לראובן במאתים והוזל בידו למנה

עבד עברי הבא לחשב עם אדונו באמצע שני ממכרו, והשביח או הכסיף, מה הדין, ומנין?

מנין?	כיצד מחשבים לשנים שנשארו?	
דכתיב (ויקרא כה: נא) "ישיב גאולתו מכסף מקנתו"	כפי שעת ממכרו ⁵	נמכר במנה והשביח למאתים
דכתיב (שם פסוק נ"ב) "כפי שניו ⁶ ישיב גאולתו"	כפי שעת גאולתו	נמכר במאתים והכסיף למנה

¹ כיון דס"ל לר' דוסתאי דדרשינן מקרא "והשיב את העודף", וא"כ ממה נפשך יתן מאתים, דאם בא לחשב עם ראובן - "העודף שבידו" - הרי הוא קנה ממנו במאתים. ואם מחשב עם שמעון - "העודף שבקרקע" - הרי היא שוה עתה שוב מאתים, לכך ממה נפשך יתן מאתים.

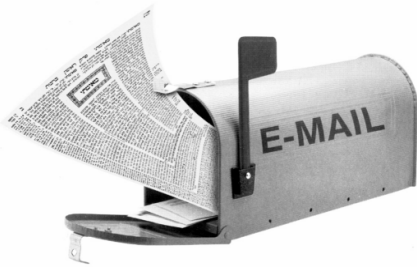
² כיון דס"ל לרבי דדרשינן "לאיש אשר בתוכה", א"כ יכולים הבעלים לחשב עם האיש אשר בתוכה (שמעון) כמה הוא נתן בשדה זו, והרי הוא נתן רק מנה ולכך נותנים לו מנה, אף שעתה שוה מאתים.

³ דכיון דדריש ר' דוסתאי ה"עודף אשר בקרקע" דהיינו כפי העילוי או ההכספה שבקרקע - וכך היא נגאלת, א"כ כאן כשהכסיפה משויה הראשון ושוה עתה רק מנה, אזלינן לפי העודף שבקרקע ונותן לו מנה.

⁴ דכיון שהיה כאן רק לוקח אחד, בין אם נדרוש "לאיש אשר מכר לו", ובין אם נדרוש "לאיש אשר בתוכה", הוא דן עם ראובן שהוא הקונה היחיד, והוא קנאה במאתים. ולא איכפת לן מה שהכסיפה הקרקע עתה, דלרבי אזלינן רק בתר המעות שבהם נמכרה או בפעם הראשונה או בפעם השנייה, ולא אחר שויה.

⁵ ואם עבד ג' שנים ונשארו ג' שנים, נותן לו חצי מנה ויוצא. דכיון שנמכר במנה, ועבד חצי מהזמן, נשאר לו רק חוב של חצי מנה. ולא אזלינן בתר שעת הפדיון לומר שכיון שהשביח ושוה עתה מאתים, והוא עבד חצי מהזמן, שיצטרך לתת מנה שלם שזה חצי משויו עתה.

⁶ דמשמע כפי השנים שעומד בהם עתה - דהיינו כמה ששוה עתה בשעת גאולתו מחשבים לגאולתו.

הוכן ע"י כולל עיון הדף

ת.ד. 43087, הר נוף, ירושלים • מיקוד 91430

טל/פקס 6515004 (אחה"צ) daf@dafyomi.co.il

ערכין דף ל:

לקושית הגמ' "ואימא היכא דעבד תרתי ופיישי ארבע ליתב ליה ארבע - מכסף מקנתו, והיכא דעבד ארבע ופיישי תרתי ליתב לי תרתי - כפי שניו", מה הדין באופנים דלהלן? [תוד"ה ואימא].

כשהשביח או הכסיף	כשלא השביח ולא הכסיף	
דנים כפי שויו עתה ¹	בעבד תרתי וכו': נותן הארבע שנשאר בעבד ארבע וכו': נותן השתים שנשאר ²	לרש"י
בעבד תרתי וכו': נותן כפי כסף מקנתו ³ בעבד ארבע וכו': נותן כפי שויו עתה	בעבד תרתי וכו': נותן הארבע שנשאר בעבד ארבע וכו': נותן השתים שנשאר	לתוס'

מה הוא החילוק בין גאולת שדה אחוזה לחיוב גלות, בדרשת "מצא"?

להבא	לשעבר	
כשמצא מעות אח"כ - גואל	היה מצוי כבר בידו - אינו גואל	גאולת שדה אחוזה ⁴
כשהוציא ראשו אח"כ - אינו גולה	היה כבר ראשו בחוץ - גולה	חיוב גלות ⁵

אליבא דר' שמעון⁶, איזה יפוי כח או הרעת כח יש בהקדש ובהדיוט?

לגואלה ע"י הלואה או לחצאין	לחזור לבעלים ביובל	
הורע כוחו - ואינה נגאלת	יפה כוחו - וחוזרת	מוכר שדה אחוזה
יפה כוחו - ונגאלת	הורע כוחו - ואינה חוזרת	מקדיש שדה אחוזה

¹ ואף שלא כתב כן רש"י בהדיא, מ"מ כיון דס"ל דקרא לא מיירי בהשביח והכסיף - לפי זו ההוה אמינא, א"כ הפדיון הוא כפי איך ששוחה עתה, דבלא פסוק אין לנו לחדש ערך ושווי אחר משעת הפדיון.

² הנה רש"י פירש שקושית הגמ' היא דנימא דמייירי באופן שלא השביח ולא הכסיף, אלא כפשטות הפסוק, שאם עבד שנתים משלם לו את הארבע שנים שנשאר, ואם עבד ארבע משלם את השנתים שנשאר. והקשו תוס' על זה דאף שודאי שהדין כן, מ"מ משמע שרב נחמן דריש מייתורא דקרא חידוש יותר מפשטיה דקרא - וכדלהלן.

³ פ"י, בין הכסיף ובין השביח, דכיון שהוא סמוך עדיין לשעת קנייתו הולכים אחרי שעה זו. ובעבד ארבע, שהוא יותר סמוך לשעת יציאתו, בזה אזלינן בתר שויו עכשיו. והיינו שלפי ההוה אמינא הזו לא בא הפסוק לחדש חילוק בין השביח להכסיף, אלא בא לחדש חילוק באיזה שעה הוא נפדה, ואומר שתמיד אזלינן אחר הזמן שהוא סמוך אליו עתה.

⁴ לגבי שדה אחוזה דרשינן "מצא" - פרט למצוי, שלא ימוכר שדה אחוזה אחרת שכבר יש לו ובמעוניה יגאול לשדה זו, אלא גואל דוקא במעות שהשיג אחרי שעת מכירת שדהו.

⁵ לגבי חיוב גלות דרשינן "ומצא" - פרט לממציא את עצמו, שאם אחר שיצאה האבן בשוגג מיד הרוצח הוציא הלה את ראשו וקבלה - פטור הרוצח מגלות, ורק אם כבר היה ראשו בחוץ בשעה שיצאה האבן בשוגג מיד הרוצח וקבלה - חייב הרוצח גלות.

⁶ וכן ס"ל לתנא דמתניתין, אכן נחלקו רש"י ותוס' לקמן (דף לא.). האם חולקים רבנן על ר"ש או לא.